Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2025

Tarkastusvaliokunta
5.3.2026

Erityisasiantuntija
Miia Nahkuri

SOSTE

Kansalaisyhteiskunta on demokratian peruspilari

- Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomuksessa osallistumista tarkastellaan ensisijaisesti julkisten palvelujen ja digitaalisten asiointikanavien näkökulmasta. Kansalaisyhteiskunnan rooli osallistumisen mahdollistajana on tätä laajempi.
- **Järjestöjen kautta**
  - tuodaan päätöksentekoon myös niiden ihmisten näkökulmia, jotka eivät muutoin saa ääntään kuuluviin
  - yhteisöllisyys, vertaistuki ja vaikuttamistoiminta ovat usein **ensimmäinen askel yhteiskunnalliseen osallisuuteen**
- Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten turvaaminen on **sosiaali- ja hyvinvointipoliittinen sekä demokratian toimivuutta koskeva kysymys.**

SOSTE

STEA-avustuksia koskevat tarkastukset

- Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastukset osoittavat, että sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusten käyttö on ollut **luotettavaa** ja järjestelmän **valvonta toimii**.
- VTV:n marraskuussa tekemä jälkiseuranta osoittaa, että avustusprosessien avoimuutta ja tuloksellisuuden linjauksia on kehitetty, mutta näihin liittyy edelleen myös jatkokehittämisen tarpeita.
- Järjestökentän näkökulmasta keskeiset **haasteet** liittyvät kuitenkin **avustusjärjestelmän rakenteeseen**, eikä niitä voi ratkoa **r**aportointia tarkentamalla tai valvontaa lisäämällä, vaan ne edellyttävät laajempaa rakenteellista uudistamista.

SOSTE

Arviointivaatimusten kasvu ja eriarvoistumisriski

- Avustushaun ja tuloksellisuusraportoinnin käytäntöjä on kehitetty systemaattisempaan suuntaan. Järjestöt pitävät **vaikutusketjuajattelua** lähtökohtaisesti perusteltuna, ja **arviointiosaaminen** on vahvistunut merkittävästi. Myös VTV:n mukaan **tuloksellisuuden seuranta** on kokonaisuutena kattavinta STEAssa.
- Samalla arviointivaatimusten kasvu on **lisännyt hallinnollista kuormitusta**.
- Arvioinnin ammattimaistuminen sisältää myös **eriarvoistumisriskin**: **pienillä** ja **uusilla toimijoilla** ei ole samanlaisia resursseja arviointiosaamisen kehittämiseen kuin suurilla organisaatioilla.

SOSTE

Yleisavustuspainotus vähentäisi hallinnollista taakkaa ja parantaisi vaikuttavuutta

- Nykyinen malli, jossa järjestöillä voi olla useita kohdennettuja avustuksia (Ak), **lisää hallinnollista työtä**, koska jokainen avustuskohde haetaan ja raportoidaan erikseen**.** Myös VTV on kiinnittänyt huomiota avustusrakenteen hajanaisuuteen**.**
- Laajemmat avustuskokonaisuudet keventäisivät hallinnollista taakkaa ja mahdollistaisivat järjestöjen **keskittymisen ydintehtäväänsä.**
- Tämä **parantaisi** toiminnan **vaikuttavuutta** ja mahdollistaisi sisällöllisen kehittämisen ilman erillisiä hankkeita**.**
- Hallinnollisen taakan keventäminen **tehostaisi** sekä järjestöjen että viranomaisten **resurssien käyttöä ja vähentäisi kustannuksia.**

SOSTE

STEA-avustukset 2000–2027

- Vaikka sote-järjestöjen STEA-valtionavustukset kasvoivat nimellisesti vuosina 2000–2024, avustusten inflaatiokorjattu taso junnasi paikallaan koko 2000-luvun.
- Vuonna 2020 STEA-avustusten reaalinen määrä oli samalla tasolla kuin vuonna 2004.
- Vuosina 2020–2024 reaaliset valtionavustukset laskivat 46 milj. € eli 16 %.

Kuvio 1:

Sote-järjestöjen rahoitus (nimellisesti ja vuoden 2000 hinnoilla), 2000–2027.

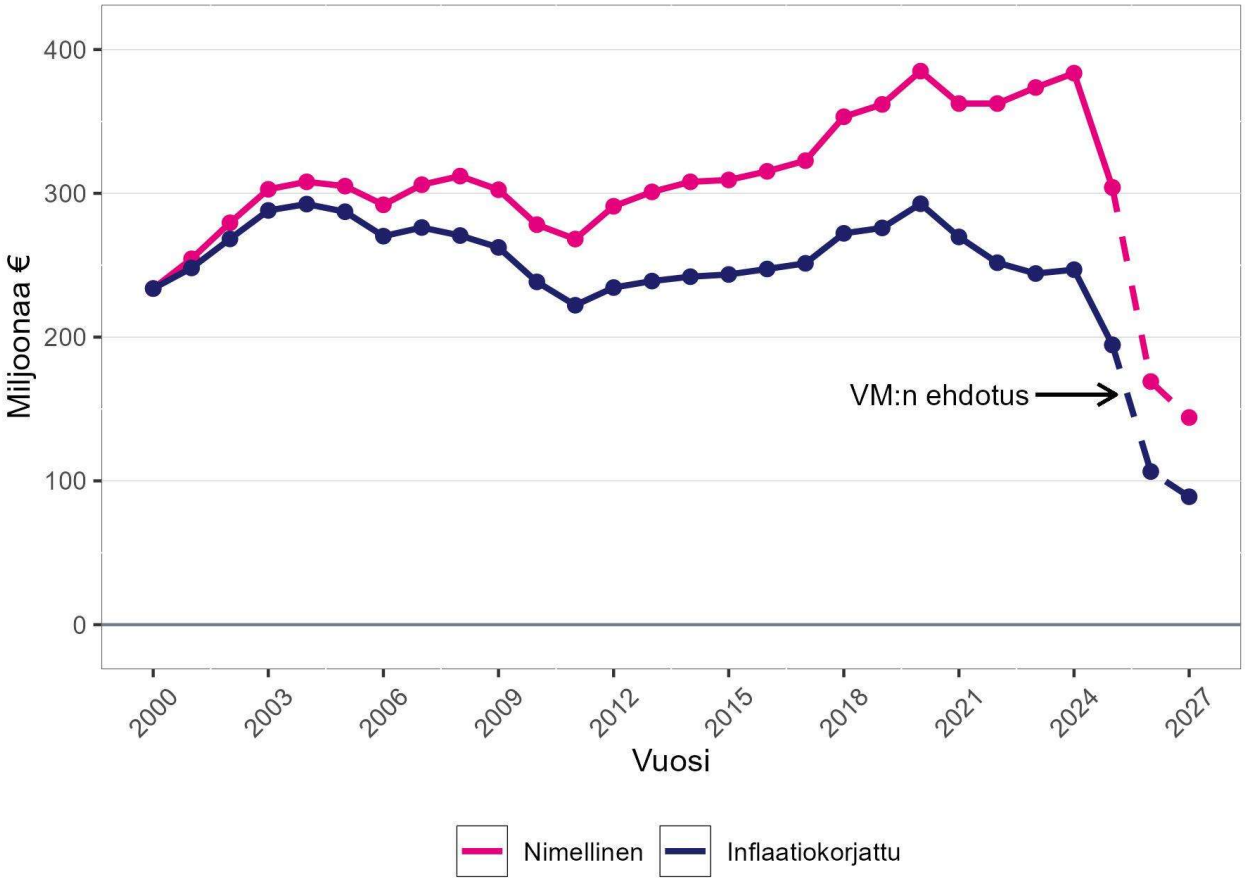

Lähteet: STEA (2025); Tilastokeskus (2025); VM (2025); omat laskelmat.

SOSTE

Valtionavustusten taso

- Sosiaali- ja terveysjärjestöille yleishyödylliseen sosiaalista hyvinvointia ja terveyttä edistävään toimintaan myönnettävä avustussumma pienenee nykyisen vaalikauden aikana yli kolmanneksella **(37 prosenttia, 140 miljoonaa euroa)** vuoden 2024 avustussummaan verrattuna.
- **Avustussummat eri vuosina ovat:**
- 2024: 384 miljoonaa euroa
- 2025: 304 miljoonaa euroa
- 2026: 274 miljoonaa euroa
- 2027: 243 miljoonaa euroa

Leikkausten mittaluokka ja ennakoimattomuus heikentävät toimintaedellytyksiä

- Merkittävät avustusleikkaukset ja niiden kohdentumiseen liittyvä epävarmuus ovat **lisänneet toimintaympäristön ennakoimattomuutta**.
- **Avustusprosessin ennakoitavuus on heikentynyt**: avustusehdotus ja -päätös ovat viivästyneet viime vuosina. Vuoden 2026 avustusprosessi herätti myös huolta, koska avustusesitys ratkaistiin ilman hallituspuolueiden yhteistä käsittelyä.
- Tämä on vaikeuttanut järjestöjen mahdollisuuksia suunnitella toimintaansa pitkäjänteisesti. Rahoituksen ennustettavuus on **keskeinen edellytys** pitkäjänteiselle kehittämiselle ja vaikuttavuudelle.

Avustusjärjestelmän uudistaminen ja **hallinnollisen taakan keventäminen** on välttämätöntä.

SOSTE

Rakenteellisen uudistuksen tarve

- **Uudistuksen** tärkeimpinä elementteinä tulee olla **yleisavustuspainotus** (ay) ja **monivuotisuus.**
- **Alueellisen toiminnan avustusuudistus**: Järjestöperhe voisi valtuuttaa keskusjärjestön hakemaan avustusta yhteiseen toimintaan ja siirtämään sitä edelleen jäsenyhdistyksille; malli vähentäisi hallinnollista työtä ja on käytössä esimerkiksi OKM:n avustuksissa.
- **Hankeavustuksien kehittäminen**: Hankkeita tulisi kehittää enemmän nopean reagoinnin ja uusien avausten mahdollistamisen suuntaan.
- **Oman toiminnan tuotot ja varainhankinta**: osa valtionavustuksesta tulisi voida käyttää varainhankintaan, lahjoitusten verovähennysoikeutta laajentaa ja lisärahoitukseen kannustaa ilman, että se vähentää myönnettyä avustusta.
- **Avustusasioiden neuvottelukunnalla** tulee olla merkittävä rooli, jos avustusten kokonaismäärää tai avustusjärjestelmää muutetaan.

SOSTE

Kiitos!

miia.nahkuri@soste.fi